Poštnina plačana v gotovini. Izhaja vsak petek. Leto IV. št. 41.

SLOVENIJA

Dopisi in časniki naj se pošiljajo na poštni predal 259, Ljubljana
Naročnina četrtletno 15 Din,
za pol leta 30 Din,
za vse leto 60 Din,
Posamezne številke 1.50 Din.
Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din.

Kranj, dne 13. decembra 1935.

Uprava: Kranj, Strossmajerjev trg štev. 1.
Poštnočekovni račun
Ljubljana štev. 16.176
Rokopisov ne vračamo.
Oglasi po tarifu.
Tiska tiskarna Tiskovnega društva v Kranju
Predstavnik tiskarne France Uhernik, Kranj.

Obremenitev Slovenije z banovinskimi davščinami in dajatvami

Ministrstvo za finance je izdalo preteklo leto zanimivo publikacijo: Pregledi A) državnih službenika, penzionera-ki i invalida i ličnih i materialnih rashoda po državnem budžetu B) banovinskih (samoupravnih) službenika, penzionera-ki i ličnih i materialnih rashoda po banovinskim samoupravnim budžetima za 1934/35 godine", Beograd 1934, ki nam kaže prav zanimive stvari in dopušča še bolj zanimive zaključke [illegible] in davčni preobremenitvi Slovenije.

Po teh podatkih je plačala Slovenija na raznih dokladah, trošarini, taksah in drugih davčnih bremenih v proračunskem letu 1933/34 nič manj kot 77.721.636 Din, v letu 1934/35 pa že 85,550.000 dinarjev. Če vzamemo za podlago našemu računu končne rezultate popisa prebivalstva iz l. 1931, lahko izračunamo, da je prišlo v letu 1933/34 Din 67.92, v letu 1934/35 pa že Din 74.76 banovinskih davkov in davščin na vsakega prebivalca Slovenije, kar predstavlja obenem **najvišjo obremenitev** z banovinskimi dajatvami **v vsej državi.**

Če primerjamo te dve vsoti s povprečno obremenitvijo z banovinskimi davki in davščinami v vsej državi, ki znaša v l. 1933/34 Din 30.62, v letu 1934/35 pa Din 31.02, vidimo, da je plačala Slovenija v l. 1933/34 le na banovinskih dajatvah **skoraj 122%, v letu 1934/35 pa celo 141% več kot znaša povprečje** banovinskih dajatev v vsej državi.

Če pa primerjamo gornji dve številki s samoupravnimi obremenitvami po nekaterih banovinah, kjer pride na posameznega prebivalca le dobrih 9, ozir. 11, 13, 15, 16, 18, 19 dinarjev banovinskih davščin, pridejo te **neenakomerne dajatve** še bolj do izraza.

Na isti način lahko izračunamo, da znaša obremenitev iz naslova skupnega banovinskega proračuna Slovenije Din 104.91 ozir. Din 100.76 (v l. 1934/35) na posameznega prebivalca, kar da pri povprečni državni obremenitvi z banovinskimi proračuni, ki je znašala v l. 1933/34 Din 52.16, v l. 1934/35 pa Din 51.09 prav tako skoraj za 100% višjo obremenitev, kakor je povprečna obremenitev z banovinskim proračunom v ostalih delih naše države.

V teh številkah nam prednjači v letih 1933/34 in 1934/35 le še zetska banovina s Din 166.94 ozir. Din 155.06 povprečne obemenitve iz naslova lastnega banovinskega proračuna. Če pa pomislimo, da je znašala 19932/33 državna dotacija celih 28,573.474 dinarjev ali 98.98 dinarjev dotacije na vsakega prebivalca zetske banovine (za druga leta nam dotični podatki niso na razpolago) in če primerjamo to vsoto z dotacijo Sloveniji, ki je znašala (žal še ta samo na papirju) v l. 1932/33 **cela Din 2.51 na osebo, v letu 1933/34 in vseh kasnejših letih pa je sploh izostala tudi po proračunu,** vidimo, da je Slovenija tudi stvarno visoko na prvem mestu.

Ponavlja se zopet stara pesem kakor na vseh drugih področjih, ki nam dajejo porazno in za naše lastno narodno gospodarstvo obupno sliko.

Saj ni čuda! Slovenija mora sama staviti in vzdrževati vsa šolska poslopja, v Belgradu in drugod jih zida država. Policijo plačuje vsaj v glavnem Slovenija, v Belgradu in drugod država. Ceste gradi v Belgradu in drugod kaldrminski sklad, ki se steka iz vse države (po gornjih izvajanjih verjetno največ iz Slovenije), pri nas pa le deloma kaldrminski sklad, v veliki večini pa banovina in občine. Naše državne ceste so naravnost v škandaloznem stanju. Takih in sličnih primerov bi lahko našteli prav gotovo za cele knjige.

Ne smemo se torej čuditi, če pojema pri nas in tudi drugod navdušenje za tako bratovstvo. Histerična reakcija, ki se javlja predvsem v znanih belgrajskih krogih ob naših povsem upravičenih zahtevah po poštenosti, redu in enakopravnosti, je popolnoma deplasirana in moralno povsem neopravičena. Zadnji čas je že, da prične znana odgovorna in neodgovorna gospoda živeti od lastnega dela, ne pa od naših žuljev.

Če pa bere človek razne belgrajske [illegible] liste, se mu nehote zdi, da [illegible] premalo [illegible] tistih 630 milijonov, ki jih plačuje Slovenija več v Belgrad, ne da bi dobila pol pare nazaj. Še in še premišljujejo, kje bi se dalo Slovencem naložiti novih davkov, kje bi se jim moglo še kaj odščipniti.

In že namigujejo, kaj bi se še dalo pri nas obdavčiti.

Povedali smo pri neki priliki, da imajo pri nas mnogi delavci, mali uradniki in mali kmetje kolo, in da ga seveda nimajo za zabavo, ampak v prvi vrsti zato, da morejo iz često oddaljenih bivališč na delo. Kajti tudi naš mali kmet mora dostikrat iskati zaslužka zase ali za člene svoje družine v tovarni, da plača davke in obleče svojce. Pokazali smo pri isti priliki na dejstvo, da je kolo pravo proletarsko prevozno sredstvo, da pa je kljub temu občutno obdavčeno in da plačujejo ta davek — spet! — največ slovenski mali ljudje in sicer v naši državi do polovice vsega davka na kolesa, iz preprostega razloga, ker je pač v Sloveniji skoraj polovico koles v vsej državi.

Pa se je našel [illegible] časnikar in kaže na obilico koles, ki so v Sloveniji in pričajo o njeni blaginji. Kajti taki so ti [illegible] kolo, s katerim se pelje izmučen delavec zvečer iz tovarne, to kolo vidijo, avtomobilov, ki se pode po belgrajskih ulicah in ki vse drugače pričajo o bogastvu, teh pa ne vidijo.

In seveda: slovensko šolstvo jim je trn v peti. [illegible]. Zato pri vsakem proračunu ta trdovratni odpor, da **bi smeli Slovenci zidati svoje šole,** svoje knjižnice, svoje vseučilišče, da bi jih smeli **zidati ne morebiti iz tujega, ampak iz svojega lastnega, slovenskega denarja.**

Kajti naj poudarimo spet in spet: Nočemo in ne maramo, da bi nam zidal kdo drugi naše šole, plačeval naše učitelje, a prav tako odločno hočemo in zahtevamo, da se porablja naš denar najprej za neizogibne slovenske, potem šele za druge potrebe.

Zato pa ni in ne more biti drugega izhoda, kakor popolna finančna samouprava. Zmeraj bomo radi dajali državi, kar je njenega . Ne bomo pa dovoljevali, da sme govoriti in odločati kak [illegible] o tem, če si smemo vzdrževati šole in druge kulturne naprave — iz svojega lastnega denarja!

Slovenstvo živi in bo poklicano k vstajenju, čeprav ne slišijo gluhci njegovega diha in ne vidijo slepci njegovih gibov. Tudi življenje včasih molči in snuje v molku, da pride rojstvo, ki vzbudi lepše in močnejše življenje.

Za slovenstvo gre

(Odgovor na „Slovenčev" sestavek: Slovenstvo in „Slovenija".)

Nekaj pojasnil.

V „Slovencu" se v zadnji dobi pojavljajo sestavki nekega dopisnika, ki se po svoji zadirčnosti in izzivalnosti ostro ločijo od vseh drugih. Nekdo je, ki zamenjava pravo borbenost duha s pretiravanjem in maličenjem dejstev in s svojstveno metodo v izbiri razlogov. Ta duh ima svoje vire Bog vedi kod, le ne v globini slovenske duše, ima svoje vzore Bog vedi kje, le ne v vrhovih slovenskega duhovnega življenja.

V dveh sestavkih je bila tudi „Slovenija" predmet njegovih napadov. V prvem sestavku: „Se že zbirajo" kritizira pojav številnih novih listov in „voditeljev", ki baje tako podobno pišejo, da je bilo na prvi pogled jasno, da nimajo drugega namena — če ne naloge — kakor da prikličejo vsaj zase nekaj ljudi iz narodne skupnosti in jih nekje zunaj združijo, za boj proti fašizmu (ne pa sovjetskemu) v skupno fronto . . . Potem našteva imena teh listov, opozicijskih, levičarskih, desničarskih in imenuje v eni sapi z njimi in v eni sapi s „Pohodom" in „Prelomom" tudi „Slovenijo". Vsem se baje „po slogu in besedah pozna, da so ptiči iz istega gnezda, ki so se samo zato razleteli na vse strani, da jih je manj videti, dokler je potrebno." Ta primer menda zadostuje za spoznavanje metode. Odgovorili smo z uvodnikom: „Ne delaj hudega, da pride dobro". Rekli smo tam, da ne bomo zavračali vzporejanje „Slovenije" z listi kakor „Pohod" in „Prelom", ker nam tega ni treba. Nas vznemirja bolj miselnost, iz katere se je ta napad rodil. Proti tej miselnosti smo napisali svoj uvodnik. Pisali smo ga z največjo resnobo z najčistejšim namenom in z vso prostodušnostjo. Ljubezen do slovenstva nam je narekovala sleherno besedo. Na preproste resnice smo opozarjali, ki jih mora upoštevati vsak narod, tudi naš, če noče svojega pogina, če noče, da postane življenje boj vseh proti vsem. Klicali smo: Več vere v moč dobre stvari, več vere v načela in vrednote, katerih besedniki smo, več doslednosti v njih izvajanju, več duhovne širine in ljubezni in manj strahu pred prihodnostjo in pred slovenskim človekom, več poguma, držati vajeti v rokah in nujnostim življenja pogledati v oči. In rekli smo: „Kdor pa hoče podreti prav vse mostove med rojaki različnega mišljenja in na vseh področjih ustvariti čim ostrejše ločnice in vezati prav vse naše moči v notranjem boju, ne dela slovenstvu v prid." In v tem duhu smo napisali še marsikatero besedo. Kakšen je bil odziv? Nov grd napad v sestavku: „Slovenstvo in „Slovenija„!

Drzni očitki.

Na podlagi nekih citatov iz našega sestavka sklepa naš nasprotnik, da hočemo delati nemogoče kompromise med katoličanstvom in marksizmom in celo prikrito propagando za slednjega. To je od konca do kraja zgrešeno gledanje in presojanje našega namena, razumljivo le iznekega prenapetega nastrojenega duha, ki ne more nič več mirno presojati in vidi strahove povsod, kjer so in kjer niso. Odtod potem nezaslišani zaključki! Očita nam neodločnost in polovičarstvo, omahljivost in bojazljivost, neznačajnost in nesposobnost, da bi vzgajali znača-

jen slovenski rod. Nekdo je sedel na sodni stol in nas sodil z mržnjo in predsodki in z namenom, da najde za vsako ceno nekaj, kar nas obremenjuje in zataji za vsako ceno vse, kar bi govorilo v naš prid. In to v imenu katoliške stvari!

Prav res se nam upira, da moramo zavračati zase to, proti čemur smo se od vsega začetka z vsem prepričanjem borili. Mislili smo doslej, da „Slovenije" ne bi bilo treba, ko ne bi bilo na slovenski zemlji toliko breznačajnosti. Res težko, neskončno težko je, biti pravičen nasproti nekomu, s katerim sem se do včeraj skupno boril v strelskem jarku zoper skupnega sovražnika. Če lahko govorimo o tragiki slovenstva, tu jo imate!

Kaj smo pisali in česa nas dolže.

Svojo polemiko začenja naš nasprotnik z neodkritostjo. Povod za naše „hudovanje", je bilo vzporejanje „Slovenije" in njenega dela z listi kakor „Pohod" in „Prelom" in ne to, kar trdi v svojem sestavku. Kdor noče krivice popraviti, kakor to zahtevata možatost in poštenost, naj je vsaj ne skuša olepševati. Če nas je kdo po nepotrebnem vabil v kako opozicijsko fronto, to še ni najmanjša moralna opravičenost za tak napad.

Na kaj opira naš nepoklicani sodnik v „Slovencu" svojo lahkomišljeno obsodbo?

1. „Slovenija" je zapisala, da se ji upira stisniti vse tegobe slovenskega življenja v nasprotje dveh naziranj: katoliškega in marksističnega. Rekla je, da drugi postavljajo z isto izključljivostjo druga nasprotstva in jih je naštela celo vrsto, n. pr. kapitalizem in socializem, fašizem in komunizem, avtoritarna in liberalna država itd. ter je dostavila, da je nemoče zajeti vse življenje v vsej njegovi mnogostranosti v eno samo veliko nasprotje in ga ostro presekati v dva dela. V tej zvezi smo napisali in to iz svojih življenjskih izkušenj, ne kot ideologi: „Koliko je prehodov iz enega tabora v drugega in to ne zaradi breznačajnosti ampak zaradi prepletenosti življenja, koliko ljudi stoji z eno nogo v enem, z drugo v drugem taboru in doživlja velike spore v svoji notranjosti." — „Slovenija" je pri tem mislila tudi še na svojo alternativo: slovenstvo ali jugoslovenstvo, demokracija ali absolutizem.

Kako odgovarja na to „Slovenčev" sestavkar? „Med tema dvema svetovoma najti prehod, je res velika umetnost, neznačajnost in znamenje velike slabosti in velikega strahu." Dalje: .. „ako pa list, ki hoče strokovno gojiti slovenstvo, sam omahuje, in ne ve kam bi, kam bodo pa šli omahljivci?"

Sestavkar ima seveda v mislih svoja dva svetova in nič drugega. Vprašujemo: Kaj smo storili drugega, kakor ugotovili dejstva in nič kot dejstva? Kdor ni slep, jih mora videti. Ali se pravi dejstva navajati, toliko kakor jih zagovarjati? „Slovenija" si z vidika svojih ločnic in svojih teženj gotovo ne želi nobenih prehodov, raje bi videla, da bi bili vsi Slovenci v enem taboru in da bi med njimi ne bilo omahljivcev. Zgornjih besed nismo napisali sebi v opravičilo mislili smo na druge, morda tudi na krog, kateremu pripada naš nasprotnik. „Slovenija" ni delala kompromisov v času najhujšega terorja in ji ni treba delati kompromisov danes. Njej je kolikor toliko lahko. Za njo ne stoji nobena skupina, ki bi v javnem življenju prevzemala kako odgovornost. Težje je tistim, ki nosijo v praktični politiki svojo odgovornost. Mi to upoštevamo in nismo tako lahkomišljeni sodniki, kakor je naš nasprotnik. Morda nihče ne doživlja vse tragike tega časa tako globoko kakor katoliški človek. Zunanja organizatorična opredelitev obvaruje samo površne ljudi pred notranjimi boji. Da ostanemo na praktičnih tleh! Vidimo stare, osivele borivce za katoliško in slovensko stvar, kako težko jim je spraviti v sklad politično disciplino s svojimi načeli. Hudo je nositi soodgovornost za politiko, ki je zgrajena na tako težkih kompromisih. Mislimo samo na našo prosveto! Kako daleč smejo ti kompromisi iti, se vsak dan vprašujejo. Tako je v življenju s strogo ločitvijo taborov!

2. Zapisali smo, da ne moremo slovenskega prepričanja nikomur odrekati „kdor slovenski stvari v dobri veri zvesto, četudi po svoje služi". Načela, ki smo jih postavili za to delo, niso sporna niti z najstrožjega katoliškega stališča. Če so s časnikarskim delom našega nasprotnika navskriž, ni naša krivda.

Kako razlaga naš nasprotnik te besede? „ . . . narodu je treba služiti ‚po narodno', ako je ta narod katoliški, pa celo — po katoliško." Dalje . . .: „Po svoje so služili narodu tudi dr. Kramer, dr. Marušič, Iv. Pucelj . . . tudi „Slovenija" se mu ponuja v službo, da mu ‚služi po svoje'."

Kar je na teh besedah nečednega, ve vsak naš bralec in se obsoja samo. Misel pa, da je treba katoliškemu narodu po katoliško služiti, je mogoče edina, ki ni bojno geslo ampak resnična izpoved. Tu edino bi lahko postala polemika plodna, ko bi bili dani zanjo drugi pogoji. Mi slimo, da bo celo nekatolik razumel, da je veren katoličan že po svoji vesti vezan, da služi narodu po katoliško, tudi slovenstvo doživlja zavestno ali nezavestno kot katoličan. Služiti pa menda smejo svojemu narodu tudi tisti, ki niso katoličani (naši protestanti) in tisti, ki niso verni. In kako mu naj drugače služijo, ko po svoji vesti in na osnovi večnoveljavnih etičnih načel in z upoštevanjem izročila našega naroda? Kakršnokoli je število teh ljudi, prezreti jih ne more nihče in ne sme nam biti vseeno, če s svojim delom in življenjem moralno in duhovno moč naroda dvigajo ali jo izpodkopavajo. V slovenskem kulturnem življenju in ustvarjanju imajo njih zastopniki svoje vidno mesto. Naša moč ni tolikšna, da bi z lahkim srcem gnali le eno dušo v tabor nasprotnikov slovenstva.

3. „Slovenija" je zapisala: „Tam pa, kjer smo danes, prav gotovo ne moremo ostati. Preveč bedno je to naše življenje." Zapisali smo to v taki zvezi, da je trditev posebi umevna. Ali naj ostanemo tam kjer smo: Za zmeraj?

Kaj pravi nato naš nasprotnik. „Tudi ta beseda je vredna „Slovenije", a žaljiva za „Slovenijo". To se torej pravi: Pustite borbo, ne plavajte proti toku, narod plove iz katoliškega tabora v nekega drugega . . ." Jasno je, na kaj misli. A za to trditev nima niti sence dokaza. Mi res ne moremo nič za to, če kdo vidi vsepovsod komunistično pošast, nas tarejo še druge skrbi. Proti takim metodam razlaganja naših besed smo seveda brez moči!

4. Zapisali smo: „Ne more biti naša naloga, da po sebi dana nasprotstva poostrujemo, da na petosti in sovraštva med nami stopnujemo. Kjer ni nobenega prehoda iz enega tabora v drugega, nobenega posredovalca, kjer govori samo strast in maščavalnost, tam bo res hudo, če se kdaj sprostijo ljudske strasti. A nikjer ne stoji, da bi nas poljuben tok zanašal, kamor se mu zdi. Le proti toku plavati je obupno ravnanje."

In kako razlaga naš nasprotnik te besede? „Tako skuša „Slovenija" opravičiti svojo neodločnost in polovičarstvo, češ: Na nobeno stran se ne smemo preveč zameriti, da bomo na vsako stran lahko smuknili, če le kaj pride, če se kdaj sprostijo ljudske strasti."

To je gotovo višek grdih podtikanj. Ali še smemo javno izpovedovati načela in nauke človekoljublja, ne da bi se izpostavili sramotenju? Ali naj tako razumemo ločitev krščanskega tabora od poganskega? Za čistost nauka se zavzeti je eno, sovraštvo širiti je drugo. Kdo je junak in kdo ni, bomo že prej lahko pokazali, ni treba čakati na kakšne socialne katastrofe. „Slovenija je mislila na rastoča socialna nasprotja, kar je jasno razvidno iz prehodnih besed, naš nasprotnik je zopet mislil na nekaj drugega. Na karkoli je mislil, eno za nas drži: Večja in globlja je vera tistega, ki si upa tudi med nasprotnike, da tam priča za svojo stvar, ko tistega, ki se obdaja z visokim zidom, da bi ga kdo ne omajal v njegovem prepričanju. Gorečnosti in veličine apostolov današnji svet sicer ne pozna, za zgled pa nam vendar ostanejo.

In še to beremo v nasprotnikovem sestavku: „Le proti toku plavati je obupno ravnanje" — neskončna strahopetnost, razumljiva a ne opravičljiva . . Dalje : . . . „Sicer pa taka vprašanja motijo samo bojazljivce in sebičneže, pošten človek se bo uprl vsakemu toku, ki narodu izpodjeda dom."

Ko bi bili zgornjo trditev postavili na podmeno, da je katoličanstvo isto kakor stari svet in se upira vsakim družbenim spremembam ter ne dopušča nobenega socialnega razvitka, potem bi bilo tako žaljivo pisanje še razumljivo, a kdor je naš sestavek količkaj pazljivo bral, ga kratko in malo ni mogel tako razumeti. Katoličan vendar po svoji vesti ni vezan, da brani socialno stanje, kakršno je današnje.

Mogoče smo se tu dotaknili vprašanja, ob katerem se tudi katoličani lahko razidejo v dva politična tabora. Mogoče je celo, da stoji kdo z eno nogo v enem, z drugo v drugem taboru. Mi samo želimo, da bi vsi ostali v enem taboru, v starem taboru, da bi vsi ostali zvesti idejam in smernicam najboljših naših voditeljev. Nič ne tajimo, da nas skrbi; da bi se ta ali oni krog izneveril tisti veliki ljudski misli, ki ji je naš dr. Jan. Ev. Krek posvetil vse svoje življenje, in si iskali vzore za družbene izpremembe v tej ali oni obliki absolutističnih držav daljne preteklosti. Usodno bi lahko bilo za naš narod, če bi prelomili s tistimi izročili naše politike, ki so jo ustvarili najidealnejši delavci in prijatelji slovenskega ljudstva in najbolši poznavalci njegove duše. Proti toku plavati je lahko junaštvo, če branimo neminljive vrednote, je pa lahko tudi nazadnjaško in kratkovidno, če se bojimo novih spoznanj. Ali smo morda stali ob strani, ko je bilo treba plavati proti „toku" jugoslovenske nacionalistične reakcije? Morda bomo jutri prvi, ki se bomo postavili proti kakemu toku, ki bo šel v zgrešeno smer. Odkod potem drznost, da nam očitate strahopetnost? Ali naj uganjamo samoubojstvo za stvar, ki je ne odobravamo? Učite se besede tehtati, prepričujte in ne strahujte!

Še nekaj pojasnil o naših namenih.

Neštetokrat smo že povedali, da svojega političnega tabora „Slovenija" nima in ga ne ustvarja. Kdor jo torej vabi v katerokoli fronto ki ni vseslovenska, se mora pač obrniti na vsakega od njenih sodelavcev posebej. „Slovenija" ne ustvarja nobenih kompromisnih formul med raznimi naziranji in ne postavlja nobenih idejnih mostičkov med njimi. Nasprotno vidi v jasnosti tega, kar kdo je in kar kdo hoče, pogoj za vsako odkrito sodelovanje. **Pač pa se čuti poklicano, da dela za razumevanje tistih nalog, ki so vsem Slovencem skupne, da budi slovensko vest in voljo za skupno odločno obrambo slovenskih pravic.**

Tako obupno resen je naš položaj, da trpi vsak zaveden Slovence ob zavesti naše nezadostne pripravljenosti na morebitne velike dogodke. In ni ga in ne more biti pravega Slovenca, ki ga ne bi v dno duše peklo, da smo politično tako malo dozorel in na zunaj tako needin narod. Zato ne bomo nehali, in če vsi drugi na to pozabijo, **glasno in strastno pričati za tisto v zgodovini stokrat in tisočkrat dokazano resnico, da narod, na zunaj needin, mora biti suženj drugih narodov in če je svoboden, mora to svobodo izgubiti.** To velja za velike narode, **pa naj ne bi veljalo za majhen, v Evropi najbolj nesrečen narod, ki je blizu izkrvavitve.** In ne bomo nehali kazati na zglede raznih katoliških narodov, sosednih in drugih, z istimi notranjimi problemi kakor mi, pa so navzven zmeraj enotni, in se venomer vpraševati, zakaj je pri nas nemogoče, kar je drugod posebi umevna stvar. In ne bomo nehali opozarjati na našo sramoto, da poznajo Slovence na zunaj slovenskih mej samo kot ljudi, ki drug drugega tožarijo in malijo, da nas pa ne poznajo kot narod, ki zna braniti svojo čast in svoje pravice. Tudi kak **strel v hrbet** nam ne bo zmanjšal vneme za to delo.

Prav, stokrat prav ima naš nasprotnik, ko trdi, da potrebuje slovenski narod junakov, ki so pripravljeni zanj umreti. Vzgajajte jih, ni nujnejšega dela, vzgajajte jih kakor veste in znate! Hvaležni vam bomo. Vzgojite jih v vernosti in zvestobi do svojih vzorov, vzgojite jih v brezkompromisne borce za svojo stvar, učite jih pa tudi, da v rojaku ne bodo videli samo pripadnika ali nasprotnika, ampak tudi **človeka** in ne pozabite pri tem, da nekoliko **politične in duhovne širine** ne bo koristilo nasprotniku, ampak vam.

Tesnosrčna miselnost, kakor jo razodevajo napadi na „Slovenijo", bi nas navdajali s skrbjo za našo bodočnost, ko ne bi vedeli, da je tudi slovensko katoliško razumništvo po veliki večini ne odobrava, in ko ne bi vedeli, da je ta duh tuj katoliškemu slovenskemu ljudstvu. Verujemo, da bodo taki pojavi pod pritiskom razmer izginili, kakor so izginili drugi. Abotna je vsaka misel, da bi še mogli kedaj nazaj v dobo pred Krekom ali v dobo Bleweisa!! Prava strpnost še ni bila nikoli znamenje šibkosti, ampak dokaz notranje uravnoteženosti in moči ter obvladanja položaja. Na dnu vsake tesnosrčnosti pa se skriva nekaj strahu!

Dr. Ivo Štempihar:

Novi politični zakoni

(Nadaljevanje)

III.

Oblična rešitev razdelitve — postranska stvar.

Opozorili smo v predhodnih izvajanjih, da je tista določba v zakonu o volitvah poslancev, ki odreja, kdo ima aktivno volilno pravico, tuja snov temu zakonu, oziroma da prekoračuje napis zakona. Izrekli smo se za vodilo, da se ta določba iz bodočega zakona iste snovi izvrže, zato pa združi s snovjo zakona o volilnih imenikih v nov, poseben zakon o volilni pravici, ki naj postane glede vprašanja subjektivne aktivne volilne pravice in obličnih pogojev za izvrševanje te pravice enotna opora za volitve v vsa zastopstva ljudstva. V posebnih zakonih o volitvah poslancev, senatorjev, pokrajinskih in še ožjih zastopov naj bi ostala samo še določila o pasivni volilni pravici za dotični zastop in o načinu izvolitve mandatarjev ljudstva v dotičnem zastopu Optično si bomo predočili predlagano razdelitev tako, da narišemo „zakon o volilni pravici" kot osnovno črto, vodoravno, na to črto postavimo toliko pokončnih črt, kolikor različnih zakonov o volitvah v zastope si znamo predstaviti. Vse pokončne črte bodo slonele na vodoravni, eni črti.

Ta optična predstava pa hoče predočiti stvarno različnost med snovjo predlaganega zakona o volilni pravici in med različnimi zakoni o volitvah v zastope tako, da pokaže, da je snov prvega zakona neodvisna od načina rešitve vprašanj, s katerimi naj se pečajo oni zakoni, snov teh zakonov pa je odvisna od načina rešitve vprašanja, s katerim se peča prvi zakon. Optična predstava in načelno stališče, katero smo si osvojili, pa ne sega nič v vprašanje, kako naj se vodilo razdelitve snovi v obliki izvede. Prav pri vprašanju oblike izvedbe vodila smemo dovoliti to, česar pri izvedbi načela ne smemo dovoliti: namreč računati z danimi razmerami. Gotovo je, da bo napačna ali neprimerna oblika rešitve vprašanja razdelitve snovi kvarila zunanji videz rešitve, ne bo pa uničila učinka.

In račun z danimi razmerami se ta čas glasi: račun z obsegom pooblastilne določbe v finančnem zakonu. Meje tega pooblastila so znane, tako znane, da lahko prepustimo ugibanje, ali je vlada vezana na sklepe odbora, ki ga bo zbornica oziroma senat izvolil, ko pridejo obetane uredbe k „političnim zakonom" na razpravo, ali pa ni vezana, tistim, ki se pri tem ugibanju ravnajo po tem, ali so na vladi ali v opoziciji. Mi vemo, da veljajo v resni, recimo angleški politiki v prvi vrsti moralne obveze, zato nam ni nič mar, ali bodo odbori senata in zbornice za razpravo o prizadetih uredbah posvetovalni udi ali pa odbori s pravico sklepanja. Kršitev moralnih zahtev in obvez politike še nihče ni zdrav preživel, čeprav jih ni vsakdo plačal s samim seboj. Za nas bodi podstava doznanje, da je vlada v deklaraciji omenila namero spremembe le glede treh političnih zakonov.

Zato nastane vprašanje: kako izvesti predlagano razdelitev snovi med predpisi, ki se tičejo aktivne (subjektivne) volilne pravice in obličnih pogojev take pravice, na eni strani, ter med predpisi, ki se tičejo načina in pogojev izvolitve mandatarjev ljustva v izvestnem zastopu na drugi strani, ako ima vlada namero spremeniti od volilnih zakonov samo zakon o volitvah poslancev. Saj bi taka oblična rešitev, ki bi doslovno ustrezala vodilu o razdelitvi snovi, mogla dati povoda za izgovor, da je treba zavoljo tega uveljavljanje novih predpisov odložiti. S tem bi pa naš predlog pratično povzročil nasprotni nasledek, kakor si ga želi ljudstvo, zavlekel bi spremembo zakona, ki je predmet največje radovednosti, zavlekel bi zamenjavo sedanje zbornice.

Prav v tem namenu, da preprečimo zavlačevanje, ki bi se sklicevalo na voljo, ustreči našim predlogom, hočemo opozoriti na to, da se že v sedanjem zakonu o volitvah poslancev nahajajo predpisi, ki segajo preko napisa zakona. Oblično se da torej izvesti naš predlog — ne sicer lepo, ali kljub temu še koristno — preprosto na tak način, da se ti že zdaj v zakonu o volitvah poslancev stoječi predpisi razširijo v obsegu našega predloga tako, da bi splošni del zakona o volitvah poslancev v besedilu bodoče uredbe obsezal vprav naš „zakon o volilni pravici" in obličnih pogojih „volilne pravice", šele drugi, posebni del bodočega zakona o volitvah poslancev naj bi obravnaval pa — način izvolitve poslancev. Na ta način bo pač postal prvi, splošni del na sebi posebnega zakona tista osnovna, vodoravna črta, za kar ima že zdaj izvestne elemente v sebi. In če bo kdo ugovarjal, da se na ta način oficielno blamira napis bodočega zakona, ga bomo opozorili na obvezo vlade, da hoče spremeniti zakon o volitvah poslancev v smeri ljudskih zahtev. Daljnosežnost uredbe o spremembi zakona o volitvah poslancev naj sledi obsegu ljudske zahteve, ne pa „mejam" oblik. Za popravo oblike, da bo ustrezala načelu, bo imelo ljudstvo po svojih poslancih kasneje dovolj časa.

(Dalje prih.)

Lakajska miselnost

„Mora se pa reči, da SUZOR tu ni gledal samo na interese svojega delavstva, marveč je žrtvoval nekaj več, da bo zdravstveni dom ustrezal ne samo potrebam delavstva, marveč vsega prebivalstva Kranja in okolice."
„Slov. Narod" od 30. novem. 1935.

Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani je začel zidati v Kranju poslopje, v katerem bodo poleg pisarn nameščeni tudi skromen ambulatorij, 11 bolniških postelj in kopelj s 3 kadmi in 6 prhami. Stroški so proračunjeni na 1,200.000 Din, na razpolago je pa še nadaljnih 200.000 Din, če bi bil prvi znesek prekoračen. To je nekoga tako navdušilo da je napisal v „Slov. Narodu" od 30. novembra t. l. na naslov Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu mogočen slavospev, ki si ga je treba bolj natančno ogledati.

V Kranju zida Okrožni urad za zavarovanje delavcev v Ljubljani s **slovenskim** denarjem, po zakonu pa je gradbeni gospodar Osrednji urad za zavarovanje delavcev v Zagrebu (SUROZ). Zgradba ni namenjena samo Kranju in okolici, ki zaposlujeta okoli 5000 delavstva, marveč vsi Gorenjski, kar poudarja tudi člankar. To delavstvo in njihovi delodajalci so plačali, kar obstoji sedanje zavarovanje, mnogo nad 100 milijonov dinarjev, od katerih so odšle čedne vsote v blagajne SUZOR-ja. Kako more torej pisec trditi, da je SUZOR „žrtvoval", če je samo vrnil neznaten del tega, kar je bil prejel? A niti vrnil ni — saj ostane naprava v Kranju njegova last, ki se mu bo bogato obrestovala.

Kaj je SUZOR in kdo ga vzdržuje? Skup višje, imenitno plačane birokracije, ki je po mnenju vseh poznavalcev razmer popolnoma nepotrebna. SUZOR je coklja v delavskem zavarovanju, in še prav draga povrhu, ki hitri razvoj poslov samo zavira. Vzdržujejo ga delavci in njihovi delodajalci s svojimi prispevki, pa zato SUZOR prav nič ne „žrtvuje", če stori svojo dolžnost. Ali dá mar iz „svojega"? Kolikor je znano, je bil **ljubljanski urad** dozdaj vseskozi aktiven in je zato prispeval SUZORU **sorazmerno več ko vsi uradi skupaj**, od katerih so mnogi na leta pasivni. Denar, ki bo zazidan v Kranju, je **slovenski** denar, ki **ne predstavlja za SUZOR nikake žrtve.**

SUZOR je last interesentov in ne narobe, kakor bi rad natvezil pisec, govoreč, da SUZOR „ni gledal samo na interese **svojega** delavstva, marveč je žrtvoval nekaj več." Člankar bi najbrže rad, da bi Kranjčani padli na kolena in povzdignili roke do neba, če dobijo nazaj nekaj, kar je od vsega začetka njihova last! Morda bi imel člankar več vzroka za to.

Je še mnogo hlapčevske miselnosti med Slovenci. So to v prvi vrsti ljudje, ki kaj radi drugim očitajo vse slabe lastnosti. Le lakaji hvalijo svojega gospoda brezpogojno, seveda, če jih ta dobro plačuje, pa najsi tudi samo v obliki napitnine. Zunaj nastopajo z ošabnim pompom, mogočno in samozavestno. A včasi se le zgodi, da odpade kaka pozlačena kupa in tedaj je joj! Pokaže se, da je odpadla cunja pokrivala zgolj hinavščino. Sestra hlapčevstva je sebičnost, ki je tem grša, če se skriva za domoljubnimi frazami.

OPAZOVALEC

Nazaj k Prešernu!

Zadnjo številko smo v celoti posvetili delu in mislim največjega našega pesnika Franceta Prešerna.

Čudovita in osupljiva je podobnost med Prešernovo in našo dobo. Prav kakor takrat zmaguje malodušnost nad zaupanjem v lastno moč, prav kakor takrat „vleče lakota slave blaga

Janez Kocmur:

Malo popravka

Prispevek k slovenski politični zgodovini.

(Nadaljevanje.)

Govor E. Kristana navajam po „Rdečem praporu" z dne 23. novembra 1909 v celoti. Njegova vzporedba z izvajanji dr. Tume in dr. Dermote na predidočem zboru ter besede le-teh in Ivana Cankarja, napisane v zvezi s konferenco, nudijo neovrgljiv dokaz, da je slovensko socialistično razumništvo že tedaj odklanjalo dotični del resolucije. — V začetku je E. Kristan, kar poročilo zamolči, deval slovensko kulturo v nič, malil hrvaško ter delal silo tudi srbski in bolgarski. Zanikal je obstoj slovenskega naroda in samostojnega slovenskega jezika; tega je razkrojil v vsa mogoča narečja, ki da se razlikujejo med seboj bolj kakor sama hrvaščina od „tako imenovane" slovenščine. Iznašel je, da govoré celo posamezna ljubljanska predmestja različno; da je govorica Krakovčanov in Trnovčanov drugačna od one Šentpeterčanov. Med ribniščino in gorenjščino da je večja razlika, kakor med slovenščino ob Sotli in zagorsko kajkovščino. „Če vemo to", je dejal, „bi bilo nesmisel trditi, da smo Slovenci različen narod od hrvaškega in srbskega." Glavno so mu bile izpačenke in razlike v fonetiki; književno slovenščino je omenil le mimogredé, kakor da leži mrtva v zaprašenem arhivu. Objavljeno skrajšano poročilo je kljub omiljenosti še vedno tako, da ga mora z gnevom odkloniti vsak, ki je le od daleč povohal v kulturno in politično preteklost Slovencev. Glasi se:

E. Kristan je dejal: „Hrvaško pevsko društvo „Kolo" je priredilo v Unionu koncert. Brez ozira in brez vprašanja, je-li bilo izvajanje dobro ali ne, je bilo sprejeto z navdušenjem in po dveh ali treh točkah se je jelo sipati cvetje na pevce, in ko je čez dva dni prišlo v gledališče, se je prizor ponovil. — Takrat se je človeku vsiljevala misel, kako malo je sposobno to naše meščanstvo za razumevanje jugoslovanskega vprašanja, ki je staro že sto let. — Vprašati se moramo, ali je ideja sama po sebi tako neplodna, da do danes ni porodila ničesar drugega kot to, da izda vsako leto „Slovenska Matica" po eno hrvaško knjigo in „Hrvatska Matica" po eno slovensko? Ali je taka ideja sploh sposobna za življenje ali ne? — Z meščanskega stališča se ne morejo najti pota, ki bi vodila do cilja in ne cilj v jasnih obrisih. — Vse je bilo le politično sanjarstvo: aneksija Bosne in Hercogovine je to vnovič jasno pokazala. — Srbi in Hrvatje so trdili, da imajo o aneksiji le oni sami reševati to vprašanje. Pri tej priliki je padla tudi beseda trializem, jedro tega vprašanja je tudi popolnoma nejasno. — Bilo bi smešno pričakovati, da bodo Jugoslovani kot pritlikavska država zapirali močnim državam pot do morja. — V Avstriji imamo dualizem, ki pomeni hegemonijo dveh narodov. Ali rešitev narodnega vprašanja se dotika vseh narodov, ki žive v tej monarhiji. — Politična metoda pri reševanju jugoslovanskega vprašanja je utopična in popolnoma neplodna. — Jedro jugoslovanskega vprašanja nam je jasno šele, če pomislimo, da sestoji jugoslovanstvo iz samih drobcev, katerih mnogi ne vedo, kam spadajo. Ti drobci, ki se imenujejo „jugoslovanski narodi", so vsak zase popolnoma nesposobni za kulturno življenje, dokler niso narodno združeni. Njih usoda je klavrno životarjenje v lastno škodo in v škodo kulturi širšega človeštva.

Od Prešernove dobe sem velja n. pr. kot aksiom, da so Slovenci samostojen narod, a jaz se upam trditi: Slovenci niso samostojen narod, temveč le odlomek še ne konsolidiranega naroda. — Kako naj se trdi o skupini ljudi, ki si s svojim jezikom ne more prdobiti najpotrebnejše kulture in potrebuje za to tujih jezikov, da živi svoje narodno življenje? — Slovenski medicinec, tehnik, filozof se ne more izobraziti v svojem jeziku. — Pa imamo kaj upanja za bodočnost, da se ta položaj spremeni? Ne. Že maloštevilnost slovenskega naroda, ki je ne paralizira noben drug činitelj, nam daje ta odgovor. — Recimo, da imamo 100 slovenskih medicincev, pa naj se to število poviša na 400, ali je mogoče, da se na tej osnovi razvija slovenska medicinska znanost in književnost? Ne! Pri drugih jugoslovanskih narodih vidimo ravno tisto uboštvo.

V Zagrebu imajo vseučilišče že od sedemdesetega leta, pa še do danes niso izpričevala veljavna pri nas. Vseučilišče tudi še do danes nima medicinske fakultete in je morda še pol stoletja ne dobi. — Vzrok temu so klavrne kulturne razmere hrvaškega naroda. (Utemeljitev, ki ne drži. Vzrok sta bila Budimpešta in Dunaj, ki sta z vsemi silami ovirala razmah hrvaške kulture. Op. pis.) — Znanstvene književnosti nimajo nič več kakor mi, leposlovje se vaga eno leto več pri njih, drugo pri nas. Tako je tudi pri ostalih „jugoslovanskih narodih". Povsod samo životarjenje, za katerim pride prej ali slej gotov pogin.

Vse dosedanje reševanje je bilo jugoslovanskemu narodu bolj v škodo, nega v prospeh. S samim oktroiranjem, n. pr. ilirsko gibanje, se ne da ničesar doseči. — Kulturnemu zedinjenju jugoslovanskih narodov nas ni ilirizem prav nič približal. — Naša buržuazija se z narodnostjo le igra in ž njo kupčuje. Zgledov je povsod dovolj, zlasti na Spodnjem Štajerskem. Pa nam tudi statistike podajo lepo sliko: število prebivalstva mest in trgov raste, in sicer povečavajo te številke Slovenci, ki pa se v veliki meri potujčujejo, germanizirajo; v današnjem boju ni za nas osnove za obstanek. Torej, poreče kdo potem, se pa kar hitro germanizirajmo, saj Hrvati sami ničesar nimajo. Ne tako! Kar smo mi dosedaj ustvarili kot slovenski narod, to se mora kulturi ohraniti. Individuum, ki se zaveda svoje smotrnosti, hoče vendar nekaj ohraniti, hoče, da za njim nekaj ostane. Človek zapusti svoje otroke, ki naj nadaljujejo njegovo življenje, izpolnijo njegove cilje. (Resnica; in prav s tem je pobil E. Kristan samega sebe! Op. pis.)

(Nadaljevanje prihod.)

pisarja", pa tudi in še bolj druge, drugam, prav kakor takrat „se učimo uzmat' od bogmejev na meji Otomanov" in „nosimo vkup, kakor srake gnezda, besede ptuje" da z njim „obogatimo novi jezik slovenskih Ilirjanov", to je današnjih jugoslovenov. In tisto jezikovno „čobodro", kakor „tam v Babiloni, ko bil jim Bog je govorico zmedel", tako „žlabudra" v njej jugoslovenska žurnalja, in bolj ko včasih Vraz, ki ga nerazvitost našega književnega jezika pred sto leti še nekako opravičuje, bi hoteli jugosloveni okoli „Narodne odbrane" in drugod „tiho in postopno likvidirati" slovenščino. Kjer so mogli in se upali, so seveda to tudi storili, da ima ponekod slovenščina danes že manjšo veljavo, kakor jo je imela pred vojno v Avstriji.

Nasproti ilirski misli količine in imperialističnega stapljanja je postavil Prešeren z delom in dejanjem načelo narodne samobitnosti, naravne in kulturne raznorodnosti, predvsem pa kakovosti. Nasproti „lakoti slave, blaga" nesebično ljubezen in delo za narod in ljudstvo, nasproti praznoti ilirskih puhlic resno, stvarno vsebino.

In nasproti [illegible] podložniški in hlapčevski miselnosti ter manjvrednostni zavesti, zakoniti hčerki črnorumene doktrine, da druži Avstrija kot mati svoje narode in da bi bili brez nje izgubljeni, je postavil Prešeren svojo svobodoljubnost, svojo zavest polnovrednosti slovenstva in iz te žive zavesti izvirajočo zahtevo po pravici in pravičnosti. Svobodo hoče imeti Prešeren, da si že kedaj Slovenci „prosti volijo vero in postave".

Ne samo nravna, tudi stvarna kakovost bodi naša vodnica pri tem delu. Kajti kakor je stal Prešeren po svoji jasnovidnosti, po kakovosti svojega dela, po svoji delovni in miselni nesebičnosti visoko in Vraz v vseh teh pogledih daleč, daleč pod njim, prav tak, v marsikaterem pogledu še precej večji je razloček danes med pravim zavednim slovenskim kulturnim delom in med [illegible] praznim jugoslovenstvom.

Zategadelj torej: vrnimo se umsko in nravno nazaj k Prešernovi čisti pošteni zamisli slovenstva, in pojdimo z njim naprej!

Kipar France Gorše

je priredil v svoji delavnici v ljubljanskem Kolizeju retrospektivno razstavo svojih del.

Gorše je rojen v Zamostecu na Dolenjskem l. 1897, učil se je kiparstva najprej v obrtni šoli v Ljubljani pri kiparju Repiču, nato pa pri Meštroviću v Zagrebu. Naselil se je potem v Trstu, čeprav je bil rojen na Kranjskem. Iz Trsta se je pa preselil v Ljubljano, pred menda 7. leti.

Gorše je razstavil 20 večjih kiparskih del (imenuje jih „plastika"), 23 „podob", ki pa spadajo prav tako med čiste kiparske kompozicije zunaj 11 portretov in pa 26 kosov grafik t. j. lesorezov in rizb ter malih kiparskih del oz. plaket, povrh pa še 8 keramičnih izdelkov.

Iz časa od l. 1928 do l. 1935 so dela, ki jih je razstavil Gorše. Pred 7. leti je bil Gorše še kolikor toliko pod Meštrovićevim vplivom, Repičevega vpliva pri Goršetu ni videti. Vendar Gorše ni niti takrat, ko se je še gibal v Meštrovičevem vzračju, ni imel tiste monumentalne črte, ki jo ima Meštrović. Zadnja leta se je pa Gorše otresel Meštrovićevega vpliva ter je pričel delati bolj realistično. Nima še svojega sloga, vidi pa se mu da išče in se trudi da bi podal vsaj kolikor toliko svojega, čeprav še ni našel svojega izraza tako kot ga je n. pr. Tone Kralj. Tone Kralj stilizira, Gorše pa posnema naravo.

V resnici so boljša tista Goršetova dela, v katerih se oklepa narave. Boljše so Goršetove čiste, večje kiparske kompozicije, kakor pa ostala dela. Najboljši je polakt „Mladost", narejen iz mavca, mlada deklica z razgibanima rokama, iz leta 1935. Nabožni kipi ki jih ima Gorše precej, so nekateri še iz časa, ko Gorše še ni stremel za naravo, n. pr. „Brezmadežna" iz l. 1928, drugi n. pr. „Pieta", ki ni slaba (iz l. 1935) pa gre že v realizem. V nekaterih stvareh tudi iz novejšega časa n. pr. v nagrobni podobi „Bela Kranjica" ali v „Kristusu" (mavec iz l. 1934) je precej trdot. Gorše je razstavil tudi 4 cerkvene kipe v mavcu, ki jih je izdelal za veliki oltar prenovljene farne cerkve v Kranju.

Starejši portreti, ki so še stilizirani n. pr. so prikupnejši kot novejši, čeprav niso toliko značilni. Portret Dr. Izid. Cankarja, prav tako Fr. Vodnika, in pa pisatelja Mrzela gredo skoraj v karikaturo. Ni mogoče pa reči, da ne bi bili podobni. Zdi se, da je pretrdi poudarek še ostanek chipresionističnih smeri.

V grafiki in pa v keramiki Gorše ne dosega Goršeta v mavcu, kamnu in bronu. Tudi reliefi izrezani v les niso tako dobri kot pa čiste kiparske kompozicije. Prav imenitno pa zna Gorše komponirati skupine glav, tako da doseže prav slikovite efekte z sencami ter vzbuja mehko občutje n. pr. v „Materini stiski". Mala kipca „Spokorniki" in „Puto" pa ni vzeti za resna zaradi popolnoma nemogočega oblikovanja.

Prav je, da se je Gorše otresel Meštrovićevega vpliva, kajti Meštrovićev duh kolikor je njegov slog velik in mogočen in so Meštrovićeva dela resnična umetnost — je slovenski duši tuj. Če hoče Gorše v višino in v globino, naj se zamisli še globokejše v naravo in se zatopi vase gleda pa naj tudi na oblikovno stran, da jo izpopolni, kajti v kiparstvu je oblika še odločilnejša kot v slikarstvu.

— i.

Izmišljeno vprašanje

Dne 5. t. m. sta imela v Valjevu shod nekdanja zemljoradnika Voja Lazić in Uroš Stajić. Nameravata baje obnoviti zemljoradniško stranko in zatrjujeta, da sta samo onadva prava predstavnika te stranke, medtem ko so Joca Jovanović in tovariši disidenti. To pa menda zato ker ti slednji niso hoteli iti z Jevtićem. Kajti Lazić in Stajić sta seveda kandidirala in bila izvoljena na Jevtićevi listi. To pa je, kar označuje dovolj njuno nesposobljenost, da vodita odločno demokratično, ljudsko gibanje, kakor je bilo srbsko zemljeradništvo.

Sicer nas pa že manj zanima, kako bota opravila onadva s srbskim zemljoradniki in zemljoradniki z njima. Ne toliko važno, kolikor zanimivo je, kaj je uganil Lazić glede hrvaškega vprašanja:

„Mislim, da hrvaško vprašanje stvarno ne obstoji ter da si ga je izmislila gospoda, ki je razprla srbijanskega in hrvaškega kmeta. Ta gospoda je zagrešila hudodelstvo, ko je razpihavala strasti s poudarjanjem hrvaškega vprašanja."

Razume se ob sebi, da je slovensko vprašanje prav tako izmišljeno, kakor hrvaško. In seveda, se tudi razume ob sebi, da je g. Lazić za centralizem:

„Kar se tiče razdelitve države, smo mi za občine, okraje in okrožja, ker nam večje enote niso potrebne."

Laziću in še marsikateremu centralistu seveda ne. Kajti samo pri tako majhnih enotah je lahko vsemogočen vpliv glavnega središča centralizacije, le tako majhne enote preprečujejo skoraj sleherni vpliv ljudskih množic na osrednjo upravo in omogočujejo čaršiji, da gospodari z državnim premoženjem po svoji volji.

Dvomimo pa, da bi bilo tudi samo srbskemu ljudstvu taka vladavina všeč. In vemo, da ni všeč niti hrvaškemu, niti slovenskemu.

Kajti niti hrvaško niti slovensko ljudstvo ne bo zadovoljno, če in dokler mu bo kdo drugi predpisoval, kaj mu je dobro in potrebno in kaj ne. Kajti Slovenci in Hrvati so zreli dovolj, da sami preudarijo in pretehtajo, kaj jim je koristno in kaj škodljivo. In tako dolgo ne bodo zadovoljni ne eni ne drugi, dokler ne bodo mogli svobodno povedati svojega mnenja v **lastni stvari** in dokler to mnenje bo **upoštevano.**

Na vsak način so pa poslanci z Jevtićeve liste najmanj poklicani, da sodijo, kakšne upravne enote so našemu ljudstvu potrebne.

Denunciantstvo

V svoji 37. številki z dne 15. novembra t. l. smo priobčili o „Zboru" novico, da je ministrstvo za notranje stvari najprej odbilo njegovo prijavo, ker ni ustrezala zakonitim pogojem, da so se takrat Zborovci predstavljali zaradi te zavrnitve kot preganjena opozicija, da pa je sedaj isto ministrstvo to prijavo odobrilo, ker se je očitno Zbor bolj držal predpisov. In izrazili smo svoje mnenje, da je vsa zadeva le bolj skromna in krotka, kakor so hoteli javnosti natvezti nekateri Zborovci.

Ta novica je dala glasilu „Zbora", „Otadžbini", priložnost in povod, da je znesla svojo jezo nad nami, ki jo je očitno že dolgo kuhala. Ne da bi omenila našo trditev in jo **najprej stvarno** zavrnila, kakor je to v Evropi navada, zmerja na vse pretege in na vse strani, češ nekdo mi bo le verjel. Na čelo svojega zmerjanja pa je postavila trditev, da smo črno-rumeni tisk.

Ta in tak očitek ni nič novega iz jugoslovenskih ust. Kadarkoli zmanjka jugoslovenom razlogov zoper slovenstvo (in prav tako tudi zoper hrvaštvo), in vsak čas jim jih zmanjka, tedaj si pomagajo z denunciantstvom. Vsak, ki misli drugače o kulturnem poslanstvu in nalogi slovenskega (in hrvaškega!) naroda, kakor monopolni jugosloveni, je avstrijakant, je črnorumen, to je pripadnik Habsburgovcev. V tej denunciaciji pa je skrit navaden terorizem: „Nehaj, če ne te razglasimo za sovražnika države, saj veš kaj to pomeni, in sodišče za zaščito države imamo tudi!"

Glede Habsburgovcev, germanizirajoče Avstrije in njene protislovenske politike smo že neštetokrat povedali svoje mnenje. Večkrat in bolj razločno smo kazali pri tem zlasti na našo koroško rano, kakor jugoslovenski listi. Za to nas seveda nobeno podobno denunciantovsko namigavanje ne zadene. Zamolčati pa takih očitkov vendar ne smemo: že zato, da vidi lahko sleherni jugoslovenske metode.

Še tole: zdi se nam, da ima ta denunciacija v Ljubljani svoj izvor. To pa seveda ne jemlje niti Ljotiću, lastniku „Otadžbine", niti njenemu uredništvu odgovornosti zanjo. Kajti že večkrat je list polemiziral z nami, znan mu mora torej biti naš namen, ki je v prvi vrsti boj za slovensko samobitnost, torej boj proti sleherni hlapčevski miselnosti, avstrijakantovski nič manj, kakor jugoslovenski.

MALI ZAPISKI

Prepovedani listi.

Državno pravdništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti:

a) št. 2 lista „Alma Mater",
b) št. 9 tednika „Nova Danica",
c) št. 3 književnega obzornika „Književni horizonti".

Vsi ti časopisi so izšli v Zagrebu.

„Pohorci" in „Zbor".

V Sarajevu so začeli izdajati „Pohorci" tednik „Pokret". Ugotoviti je treba, da takoj v prvi številki hvali akcijo Dimitrija Ljotića in njegov Zbor. Ugotoviti zaradi tega, ker bi „Pohorci" še vedno hoteli biti v javnosti demokratje in protifašisti.

Že spet izenačevanje.

„Jutro" poroča jugoslovensko novico, da je na „lovskem parlamentu v Ljutomeru" odbor za lovsko terminologijo sklenil, da se srbsko-hrvaško lovsko izrazoslovje „izenači" s slovenskim.

Kaj pomeni pri jugoslovenih izenačevanje, to vemo. Izenačili so našo včasih dobro upravo z jugoslovensko slabo, izenačili so denar (1:5), izenačili plačevanje davkov na ta način, da grejo vsi davki „enako" doli. Kaj pomeni jezikovno izenačevanje, tudi vemo, saj vsakdo vidi, kako je s slovenščino tam, kjer so imeli jugosloveni besedo: pri finančni upravi, pri železnici.

In kakšen je „izenačeni" jezik tam, kjer piše jugoslovenska novinarija iz oportumizma še slovenski jezik, opazuje vsakdo prav tako lahko dan za dnevom.

Prešeren, kakor da je slutil pred 100 leti to malodušnost:

Najstarši med jeziki jezik bode,
ki se iz te čobodre bo naredil.

Zato bo pa tudi prav, da označujemo sklep o izenačenju lovskega izrozoslovja za to, kar je: za napad na slovenščino in za nov poskus jugoslovenov, odrivati naš jezik.

Razpust.

Razpuščena je Zveza delavskih žena in deklet. Za vzrok razpusta navaja odločba, da se je Zveza kot nepolitična organizacija udejstvovala politično.

Narodna enotnost.

Na zborovanju JRZ v Zagrebu je govoril minister za gozde in rudnike Gjuro Janković. Govoril je tudi o narodni enotnosti in povedal:

„O narodni enotnosti bomo morali dovolj dolgo govoriti. Ustvarjanje popolne enotnosti med Srbi, Hrvati in Slovenci, njihovo zlivanje v eno narodnost, ni delo samo ene vlade, niti samo ene politične skupine, ampak je to delo časa, delo pokolenj in poštenega dela mnogih vlad in mnogih političnih skupin. Narodna enotnost ne more biti zdrava, če se ustvarja s silo."

Minister Janković se je nato čudil, da tako mnogi Hrvati zapuščajo jugoslovensko ideologijo in nadaljeval:

„Če hočemo, da postanejo Srbi, Hrvatje in Slovenci enaki kot Jugoslovani, bomo napravili to na ta način, da se bo **osnoval en narod, ki se bo imenoval jugoslovenski.**"

„Jutro" je tudi bralo te besede in je bilo zadovoljno. Zakaj bi tudi ne bilo, saj gre samo še za „tempo."

„Glas naroda",

dnevnik, ustanovljen za petomajske „svobodne" volitve, za razlaganje imenitnosti „voditelja" slovenskega naroda Marušiča, ta list je spreviden, da je njegov prvotni namen zgrešen prav do podstave. Zato ga je opustil. Poslej bo izhajal le še kot „informativen" dnevnik. S tem poudarkom nasprotja med prvotnim in sedanjim namenom je pa rad ali nerad priznal, da njegove sedanje „informacije" niso bile dosti prida. In če hoče biti poslej res informativen, mora najprej svoje bralce informirati o tem, zakaj so bile dosedanje informacije o Jevtiću, Marušiču, Puclju tako za nič, da prav za prav sploh niso bile nobene informacije, in kakšno poroštvo nam daje, da bodo te informacije v bodoče bolj zanesljive.

Torej — prosimo za informacijo!

Urednik in izdajatelj: Mavčič Adolf, Kranj